

Kako so se gore kot motiv pojavile v evropskem slikarstvu

✍ Marjeta Keršič - Svetel

Gore so se kot motiv evropskega slikarstva pojavile pozno. Pred renesanso je bilo vsakršno slikarsko upodabljanje pokrajine zelo zelo redko – še zlasti to velja za upodabljanje gora. Za najstarejšo evropsko slikarsko upodobitev znane gore štejemo rimsko fresko v Pompejih, na kateri je upodobljen bog Bakhus, v ozadju pa vulkan Vezuv. Tovrstni motivi pa so bili izjemni vse do renesanse.

Eden največjih nizozemskih slikarjev Jan Van Eyck je leta 1435 naslikal Devico kanclerja Rolina, ki dandanes visi v pariškem Louvru. V ozadju se razteza razgibana, gorata pokrajina – slika velja za prvo renesančno upodobitev gora, ki pa so zgolj odmaknjena kulisa poglobitvenega dogajanja.

Za enega prvih evropskih slikarjev, ki so se lotevali slikanja pokrajine, štejemo Konrada Witz, po rodu Nemca, ki je živel in delal v Baslu. Leta 1444 je naslikal Čudež pri ribolovu za katedralo v Ženevi. Seveda gre za svetopisemski motiv, ki pa ga je postavil v realistično gorsko pokrajino. Po mnenju strokovnjakov je to pravzaprav prva znana upodobitev predgorja Mont Blanca.

Raziskovalec gora Leonardo da Vinci (1452–1519)

Leonardo gora ni samo opazoval od daleč, ampak

se je nanje tudi vzpenjal. Med njegovimi zapiski je opis vzpona na goro, ki jo imenuje Monbroso – večina raziskovalcev njegovega življenja meni, da je šlo za Monte Roso – in je bila tako visoka, da je Leonardo opazil, da je nebo videti bolj temno modro kot iz doline, oddaljene verige gora pa so bile kakor v modri meglici. Na podlagi teh opazovanj je napisal svojo znamenito teorijo o slikarski perspektivi pri slikanju pokrajine. Kodeks Leicester, zbirka njegovih rokopisov in skic, ki jo ima v lasti Bill Gates, pa tudi Kodeks Windsor, ki je v lasti britanske kraljeve družine, vsebujeta risbe gorskih vrhov, potokov, skalovlja, fosilov,

1.) Jan Van Eyck: Devica kanclerja Rolina. 1435. Olje na lesu. Louvre.

2.) Konrad Witz: Čudež pri ribolovu. 1444. Olje na lesu. Muzej umetnosti in zgodovine, Ženeva.

3.) Freska iz hiše v Pompejih – Bakhus in v ozadju Vezuv. Zbirka Narodnega arheološkega muzeja v Neaplju.

pa tudi neurij nad Dolomiti. Leonardo da Vinci je bil prvi, ki je bil prepričan, da so fosili nekoč davno nastali na dnu morja, iz katerega so se šele kasneje dvignile gore. Preučeval je erozijo in prvi pojasnil nastanek rečnih dolin. Skiciral je panoramske poglede na Dolomite in zaradi ene takšnih njegovih panoramskih risb nekateri celo domnevajo, da je uporabljal tak ali drugačen letalni stroj – gore so namreč narisane tako, kot jih je mogoče videti z višine, ki po mnenju nekaterih krepko presega višino kupole katedrale v Milanu ... Gore se pojavljajo na več Leonardovih slikah – med drugim tudi v ozadju Mona Lise.

Popotnik čez Alpe Albrecht Dürer (1471–1528)

Albrecht Dürer se je leta 1494 odpravil na svoje prvo potovanje v Benetke. Potoval je čez Alpe, ki so ga očarale z mogočnostjo in slikovitostjo. Spotoma je naslikal vrsto zelo realističnih in natančnih akvarelov italijanskih gorskih pokrajin, zlasti v okolici Trenta in Arca. Štejemo jih med njegove najlepše stvaritve. Nedvomni vpliv tega njegovega popotovanja se kaže tudi na njegovem avtoportretu, ki ga je naslikal leta 1598 in na katerem se skozi okno jasno vidi alpska pokrajina.

V pokrajini Trentino so uredili Dürerjevo pohodniško pot (Il sentiero di Dürer – Dürerweg), na kateri so postavili posebne oznake s slikarjevim monogramom na krajih, kjer je ustvaril svoje znamenite akvarele. Pot vodi od samostana Sv. Floriana pri Egni (Neumarkt) do Segonzana. Podrobne podatke o tej zanimivi, z zgodovino slikarstva povezani pohodniški poti lahko najdete na spletni strani <http://www.durerweg.it/index.html>.

4.) Leonardo da Vinci: *Neurje nad Alpami. Kodeks Windsor (zbirka britanske kraljeve družine).*

5.) Pieter Bruegel Starejši: *Alpska pokrajina. Okoli 1556, Louvre.*

6.) Pieter Bruegel Starejši: *Spreobrnjenje sv. Pavla. 1567. Olje na lesu. Umetnostnozgodovinski muzej na Dunaju.*

Leta 1521 je Dürer srečal flamskega slikarja, za katerega je trdil, da je bil »najodličnejši slikar pokrajin«, in svojega slikarskega kolega iz občudovanja celo portretiral. Ta mož je bil Joachim Patenier.

Joachim Patenier (1487–1524)

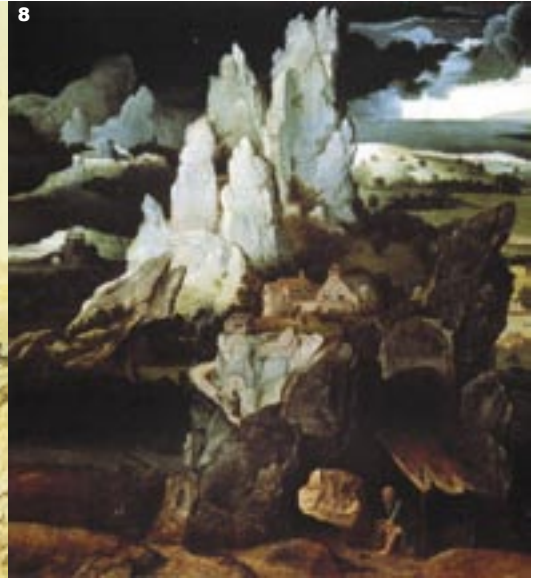
O Patenieru in njegovem življenju vemo zelo malo. Poleg tega je imel čudno navado, da svojih slik pogosto ni podpisoval, in tako danes ni povsem jasno, ali so dela, ki mu jih pripisujejo, v resnici njegova. Gore sicer nikoli niso bile osrednja tema njegovih slik – toda človeške figure je naslikal tako majhne, da so ob njih gore videti še veličastnejše in nedvomno pri gledalcu zapustijo mogočen vtis. Tako ga po pravici uvrščamo med slikarje, ki so v evropskem slikarstvu utemeljili krajino kot samostojen slikarski žanr.

Pieter Bruegel starejši (1525–1569) – Nizozemec, ki so ga gore očarale

Ne vemo natančno, kdaj je Bruegel odpotoval v Italijo, zelo verjetno pa je bilo to leta 1551

7.) Albrecht Dürer: Arco. Rjavo črnilo, akvarel in gvaš. Louvre.

8.) Joachim Patenier: Sveti Jeremija v gorati pokrajini. Okoli 1520. Olje na hrastovi deski. Narodna galerija, London.

ali 1552. Potoval je čez Francijo in nato naprej vse do Sicilije. Vsekakor je z letnico 1552 datiral slike, na katerih je upodobljena hribovita pokrajina. Med leti 1553 in 1556 je ustvaril vrsto risb, ki nedvoumno kažejo, kako zelo ga je prevzelo doživetje visokih gora v Alpah. Če odštejemo Leonardove risbe Dolomitov, so Bruegllove upodobitve tako rekoč brez primere v takratnem evropskem slikarstvu – tako mogočne in

veličastne so njegove gore. Le redke med temi slikami so nastale na kraju samem, slikar jih je po večini ustvaril po svoji vrtnitvi v Antwerpen in se pri tem očitno naslanjal na razne skice, ki jih je naredil na poti in jih je združeval v domišljjske gorske skupine. Te mogočne, divje in razgibane gore se pojavljajo tudi na dveh izmed njegovih najbolj znanih slik: na Spreobrnjenju sv. Pavla in Begu v Egipt. ●

Še veš, kako sva v Mrzliški planini

Še veš, kako sva v Mrzliški planini v družbi mnogih janževk si nabrala in njihovo zdravilno moč spoznala, kako pomaga žulju, opeklini.

Kdo večji šop nabral bo, tekmovala sva v sončni tam pripeki in vročini, sva čričkov glas poslušala v bližini, v besedni igri se na moč smejala.

Tam na obronku v resju sva sedela in gledala pod sabo Katarino, ej, koliko spominov sva imela.

Podaj mi roko, v najino strmino že jutri greva, da naprej živela spet bova z janževkami in planino.

Vinko Hrovatič

Vertikale

Ko se podajaš v svoje vertikale, zagledan vanje, vase (tudi vanjo?), težko te čakam, s strahom mislim nanjo in stene. Kaj bi rad, da bi ti dale?

Boš zmagal steno in dokazal (komu?), da sta telo in duh še zdaj jeklena, da ljubica edina ti je stena? Pa ona? Dnevi z njo so hrana dvomu.

Tako visoko misli ne letijo in želje moje – razi nad planino prestrmi so in me preveč plašijo.

Pod steno je kotiček, kjer spočila bi rada se, ko zapustim dolino, v naročju tvojem bi se v klobčič zvila.

Metka